

túry po prevzatí moci. „Kultúrna revolúcia,“ podľa autorky, „je dvojstranným procesom; po prvé, musí plniť úlohy, ktoré vyplývajú z objektívnych potrieb rozvoja spoločnosti ako celku, predovšetkým z potrieb ekonomiky a politického života, a po druhé, musí plniť svoje úlohy so zreteľom na potreby, možnosti a záujmy ľudí, ktorí spoločnosť menia. To znamená, že musí tiež plne umožniť všetkým príslušníkom novej spoločnosti, aby v záujme ďalšieho progresívneho vývoja ľudstva i v záujme svojho skutočného oslobodenia mohli svoje vnútorné premeny premietat do objektív-

nych podmienok svojho vlastného života.“

V záverečnej časti sa rieši otázka úloh kultúrnej revolúcie. Za základnú úlohu sa považuje výchova a prevýchova ľudí na základe učenia marxizmu-leninizmu no veľký dosah má aj sebavýchova seba vzdelávanie. Záverom treba konštatovať, že napriek niektorým nedostatkom a určitým nezrovnalostiam možno prácu M. Hulákovvej hodnotiť kladne. Je prínosom v rozvíjaní teoretických otázok kultúry a kultúrnej revolúcie, aj keď mnohé z nich čakajú na spresnenie a doplnenie.

I. Sýkora

POPULÁRNE O ĽUĎOCH ZA SOCIALIZMU

Socialistická revolúcia nekončí tým, že sa robotnícka trieda uchopí moci. Moc sústredená v rukách robotníckej triedy je objektívnym predpokladom kvalitatívnych premien v oblasti politickej, hospodárskej a kultúrnej, predpokladom vybudovania toho, čo je obsahom pojmu *socializmus*. Súčasne si však treba ozrejmiť, že dôležitým subjektívnym predpokladom všetkých socialistických premien v oblasti spoločenského života je vytváranie nového človeka. Vidieť súvislosť medzi výstavbou komunizmu a výchovnou prácou venovanou mladej generácii, to je najvýznamnejšia úloha, ktorú kladie pred našu spoločnosť vývoj. Vychovávať znamená neustále sa sám poučovať a vedieť mladého človeka pochopiť (výchova je prevencia).

O socializme sa napísalo veľa kníh a štúdií. Neprávom však marxistická teória opomínala otázky formovania nového človeka, vytváranie socialistických vzťahov medzi ľuďmi v procese budovania materiálnej základne spoločnosti. V súvislosti so sociálno-ekonomickými zmenami, s víťazstvom socialistických výrobných vzťahov mení sa aj charakter práce — práca sa stáva tvorivým procesom. A prácou nielen mení človek veci okolo seba, nepretvára

len okolitú prírodu, ale pretvára i sám seba, svoje vedomie, myslenie, skúsenosti a návyky, formujú sa fyzické a duševné vlastnosti ľudí.

Kniha spoluautorov Jiříny Máchovej a Karla Máchu *Lidé a socialismus* (Svobodné slovo, Praha 1963, strán 183) je vydareným pokusom zareagovať na široké súvislosti a problémy socialistického spôsobu života v podmienkach súčasných i perspektívne a vystihnúť ich.

Kniha je členená do piatich základných kapitol. Prvá kapitola je venovaná rozboru mladej generácie. Čo je to generácia? Obsah pojmu *generácia* rozvádžajú autori v niekoľkých pojmových rovinách. Pojem generácie, pochopený na základe leninskej teórie triedneho boja, je predpokladom vedeckého rozboru svetonázorových problémov generácie a hlbšieho poznania spoločenských procesov. Toto hľadisko autori plne uplatnili. Aká je dnešná mladá generácia? Podstatne odlišná od predchádzajúcich skupín a vzťahov medzi nimi, no súčasne poznamenaná procesom triedneho boja minulých rokov. Je to generácia, ktorá sa narodila do spoločenských pomerov, pre ktoré bol charakteristický prevratný revolučný pohyb. Týmito skutočnosťami sú aj podmienené

odlišnosti mladej generácie. Odlišnosti sociálno-ekonomické, psychologické (vzťah chlapca a dievčaťa), odlišnosti v poňatí vzťahu muža a ženy, orientácia na smery vzdelania a niektoré politické charakteristiky sú predmetom rozboru ďalších častí kapitoly. Autori sa pritom opierajú o štatistiku (napr. uzatváranie manželstiev, rozvodovosť pod.), údaje spracúvajú a vedecky hodnotia. Morálnemu profilu mladej generácie, problému vytvárania novej morálky, morálnemu kódexu je venovaný záver prvej kapitoly.

Ďalšia časť knihy hovorí o zásadách socialistického spôsobu života a podmienkach uskutočňovania týchto zásad. Východiskom pri riešení tohto okruhu otázok je pre autorov vedecké materialistické stanovisko: pomer človeka k spoločnosti je vo svojej najhlbšej sfére určený materiálnymi podmienkami spoločenského života — spôsobom výroby a na ňom založenom systéme vlastníctva. V tejto súvislosti sú zdôraznené nasledujúce skutočnosti: marxizmus nenadraduje masu nad jednotlivca. Obsahom marxizmu je komunizmus, cieľom socializmu je rozvinutá osobnosť. Jednotlivec môže uplatniť svoje sily v smere spoločenskej užitočnosti, na druhej strane je rozvoj socializmu závislý od rozvoja osobnosti. Pochopiť túto súvislosť znamená pochopiť socializmus.

Autori zvažujú okolnosť, že sa vzťah človeka k socializmu uskutočňuje zložitou štruktúrou spoločenských vzťahov, predovšetkým vzťahmi výrobnými a triednymi. Sústreďujú sa na jadro otázky vzťahu jednotlivca a spoločnosti: človek a spoločenská norma, kolektivismus a individualizmus, sloboda a zodpovednosť, zodpovednosť a morálka. Samostatná podkapitola je venovaná hnutiu brigád socialistickej práce vzhľadom na ich význam pre rozvoj socialistickeho poňatia života.

Citovým a interpersonálnym vzťahom (láska, manželstvo, rodina, osobnosť ženy v socializme) v socialistickej spoločnosti je venovaná ďalšia kapitola. Je uvedená kritikou nedomyšlených názorov utopických

socialistov na spoločnosť budúcnosti ako spoločnosť „voľnej lásky“ a kritikou masarykovského poňatia marxizmu. Autori poukazujú na to, že novosť socialistických vzťahov medzi mužom a ženou spočíva v socialistickom riešení tohto vzťahu z hľadiska širokých záujmov celej spoločnosti. Je realizovaný v spoločnosti, ktorá nemá záujem na poškodzovaní spoluzitelia ľudí a nebráni rozvinutiu foriem vzájomných vzťahov medzi mužom a ženou. Láska, harmónia duševná a telesná, je predpokladom pevnej rodiny. Pevná rodina je predpokladom nového riešenia vzťahu muža a ženy. Spoločenská funkcia rodiny je faktorom dlhodobým — a v socialistických vzťahoch v jednom ohľade, vo výchove detí je funkcia rodiny najdôležitejšia. Štruktúra socialistickej a komunistickej spoločnosti je a bude založená na monogamnom type rodiny.

Švejky a demokratizmus, švejkovstvo a socializmus, Švejky ako postava určitej doby, švejkovstvo ako určitý spoločenský jav — tieto aktuálne otázky sú obsahom štvrtej kapitoly.

V záverečnej kapitole sa autori vracajú k východiskovému bodu: výchovne pôsobiť na mladú generáciu, vytvárať a dotvárať mladého človeka a výchovne pôsobiť na vrstvy staršej generácie, ktoré sú výchovnému pôsobeniu prístupné. Vytvárať novú morálku, ktorá je sformulovaná ako súbor zásad v morálnom kódexe.

Lidé a socialismus je filozoficko-sociologické dielo, ktoré šírku i hĺbku spracovania napomáha preklenúť medzeru v oblasti teoretického zovšeobecnenia otázok a problémov socialistickeho spôsobu života. Je významné svojou aktuálnosťou, vedeckou a pritom pútavou formou spracovania. Autori zaujali marxistické stanovisko aj k otázkam, ktoré sú často nedocenené alebo mylne považované za súkromnú záležitosť jednotlivca.

Knihy je určená širokej verejnosti, predovšetkým však tým, ktorí sa zapodievať otázkami mládeže a ktorí sa podieľajú na jej výchove, osvetovým pracovníkom, pro-

pagandistom, pedagógom, ale aj umelcom, právnikom, lekárom, ako zdroj poučenia, skvalitnenia a prehlbenia výchovného pôso-

benia s cieľom zabezpečiť výchovu človeka na úrovni epochy.

M. Hrabalová

PRÍSPEVOK KU KRITIKE FREUDIZMU

V poslednom čase sa objavilo viac kníh venovaných rozboru a kritike Freudovho učenia. K najznámejším patria Furstova práca o neurózach, Wellsova kniha o vzťahu Pavlovovho učenia k Freudovej teórii a monografia profesora Metteho, ktorej český preklad vyšiel r. 1962.

Kniha sovietskych autorov F. Michajlova a G. Caregorodceva¹ sa od uvedených diel líši vo viacerých smeroch. Kým Furst kritizuje, prirodzene, predovšetkým Freudovu koncepciu neuróz, Wells konfrontuje Pavlovovo učenie o vyššej nervovej činnosti s Freudovou psychoanalýzou a profesor Mette sleduje najmä vývin, genézu a dobové vplyvy pôsobiace na utváranie Freudových náhľadov, publikácia sovietskych autorov je venovaná kritickému rozboru základných myšlienok Freudovho učenia.

Čitateľ si môže položiť otázku: je potrebné toľko sa zaoberať Freudovými teóriami? Bez váhania môžeme odpovedať kladne. Nejde totiž len o to, že Freud bol literárne veľmi aktívny a zanechal po sebe množstvo kníh a článkov, ktoré mali určitý vplyv na verejnosť, že mal aj množstvo stúpenčov, obdivovateľov, ctiteľov a samozrejme aj odporcov. Tak isto nie je tu rozhodujúce ani to, že ešte aj dnes vychádzajú na Západe publikácie a články viac alebo menej v duchu Freudových intencií. Rozhodujúcou okolnosťou je, že ide o ďalší vývin skúmania ľudskej psychickej činnosti, ľudskej osobnosti, vzťahov medzi ľuďmi, otázok duševného zdravia, prípadne porúch atď. Pokrok vo výskume týchto dôležitých oblastí nie je možný bez kritického vypo-

riadania sa s náhľadmi, ktoré na tejto ceste prekazujú a ktoré aj prakticky škodia.

Napríklad podľa Freuda základným činiteľom v živote ľudí je libido; neskrotná sila libida, podľa Freuda, nielenže ovláda myslenie, cítenie a konanie ľudí, ale uplatňuje sa aj pri vzniku a vývine umenia a náboženstva, ba dokonca aj vedy. Sú známe jeho slová, že kultúrna tvorba je iba akousi sublimáciou pohlavnej energie.

Aj keď ponecháme stranou fakt, že latinské slovo libido má mnoho významov, že môže znamenať chuťku, žiadostivosť, bezuzdnosť, náruživosť a pod., že v latinčine nemalo len sexuálny obsah, nemôžeme nevidieť úzky, jednostranný pohľad freudizmu na človeka. Freud preceňuje pudy, biologizuje človeka a zanedbáva vplyvy, ktorými pôsobi na formovanie človeka spoločnosť, práca, výchova, praktická činnosť.

Že Freud preceňuje sexuálny faktor, to môžeme vidieť aj z toho, že za príčinu duševných porúch považuje jedine odoprenie sexuálneho ukojenia. Vrcholom absurdnosti je jeho učenie o oidipovskom komplexe, ktoré protirečí faktom vývinovej psychológie, i kultúrnej histórie.

Kniha sovietskych autorov kriticky rozoberá tieto a ďalšie základné tézy Freudovho učenia, všima si jeho politické a ideologické pôsobenie, a tak umožňuje čitateľovi orientovať sa v bludisku psychoanalytických pojmov, konštrukcií a výkladov; je napísaná prístupným slohom, takže bude zrozumiteľná aj čitateľom bez predbežnej odbornej erudície.

J. Švihran

¹ *Za prahom vedomia*, Bratislava 1963, s. 106.